

Peter Žargi

Portret vztrajne umetnice

Grace Jones | **Grace Jones: Bloodlight and bami**
leto 2017
režija **Sophie Fiennes**
država **Velika Britanija, Irska**
dolžina **116'**

Grace Jones in Sophie Fiennes, ki je posnela slovita **Perverznežev filmski vodnik** (The Pervert's Guide to Cinema, 2006) in **Perverznežev vodnik po ideologiji** (The Pervert's Guide to Ideology, 2012), sta se spoznali na projekciji dokumentarnega filma **Hoover Street Revival** (2002), niskopračunskega, intenzivnega portreta, ki ga je Sophie Fiennes posnela o pridigarju Noelu Jonesu, bratu Grace Jones, in njegovi binkoštni mega-cerkvi v Los Angelesu. Pevki se je zdelo, da bi njuno sodelovanje lahko obrodilo povsem drugačen film od biografij, za kakršne so jo bili snubili do tedaj, in režiserka je nato ob njej pet let nabirala gradivo in spremljala Grace Jones po hotelih,

klubih, cerkvah, hotelskih sobah, koncertnih prizoriščih, TV-šovih, studiih, letališčih, zaodrh in pod tušem.

Grace Jones: Bloodlight and bami (2017) je v medijih pogosto označen za *cinéma vérité*, a Sophie Fiennes zavzame pozicijo muhe na zidu le, ko to zahteva scena, in ne pusti filmu, da se odvrti sam od sebe. Večina diskretnih, nevsiljivih scen iz pevkinega življenja je videti kot naključni domači videoposnetek iz devetdesetih – ne le ko pevka z ljubečo in zabavno družino večerja ali potuje po rodni Jamajki, temveč tudi ko se pogaja, vpije na nesposobne producete, miri oboževalce, se pritožuje nad žurersko kapaciteto mladih dandanes, občasno pa v krznem plašču zajtrkuje šampanjec. Fiennesova se povsem skriva v ozadje, brez kakršnegakoli sugeriranja ali izpraševanja, in pusti, da kadri govorijo zase. A tovrstne scene vseskozi taktično prepleta s posnetki pevkinе turneje Hurricane iz leta 2009 ter film z odlično skonstruiranimi poetičnimi elementi: zapelje stran od nepotrebnega realizma.

Predvsem pa se režija konkretno odmakne od večine ustaljenih principov biografskega dokumentarca, zlasti od gojenja kulta. Tako gledalec nikoli ne izve, zakaj Grace Jones tolikokrat označujemo za divo, glasbeno ikono, modno ikono, gejevsko ikono, transvestitsko ikono; za new wave *trailblazerko*, ki je utirala pot Madonni, Annie Lennox in Beyonce, med prvimi združevala toliko različnih glasbenih stilov, modo in popart ter predstavljala enega prvih avdiovizualnih paketov. Sophie Fiennes ve, da noben

Grace Jones, 2018

Grace Jones, 2018

ozaveščen gledalec ne potrebuje kopice govorečih glav, ki bi izkazovale svoje navdušenje nad pevko in oznanjale njen vpliv na kasnejše generacije umetnikov.

Film seveda ni povsem ne-razlagalen, kljub manku konteksta in eksplicitne naracije. Predvsem uspešno (a ne direktno) demantira stereotip ekscesne, divje, bipolarne dive oziroma prikaže, kaj se za njim skriva, ne da bi Grace Jones kadarkoli prikazal kot žrtev. Čeprav je odraščanje ob nasilnem babičinem možu, pridigarju »Mas P-ju«, občutno zaznamovalo njeno odrsko persono (predvsem zlovešč, predirajoč pogled), Fiennesova tega nikoli ne predstavi kot razodetje, temveč pusti preteklosti in sedanjosti, da se spontano prepletata. Film se, ne glede na razburkano življenje portretiranke, niti za trenutek ne prelevi v čustveno-izsiljevalski *rollercoaster*, temveč enostavno gradi kompleksen portret vztrajne umetnice, ki je integriteto pogosto plačala z odtujenostjo in razočaranjem ter nezaljubljenimi oznakami in poenostavitvami svoje osebnosti.

V ozadju zgodbe Grace Jones se sicer ponuja mnogo niti, ki bi jih bilo vredno vzeti pod drobnogled – glede na to, da je bila med glasbeniki in glasbenicami ena prvih, pri katerih je imel seštevek vizualne plati, odrske impozantnosti in konteksta večji vpliv od glasbe same. Velik del njenega repertoarja na začetku kariere so bile predvsem priredbe, avtorski komadi pa večinoma niso presegali novovalovskih vrhuncev. A vseeno je predstavljala umetniško centrifugo, v kateri se z novovalovsko estetiko še bolj kategorično, dostopno in popovsko mešajo dub, reggae in funk, predvsem pa je njena podoba zaznamovala *mainstream* popularno kulturo začetka 80. let bolj kot večina sodobnikov.

A če bi si želeli konstruktivno secirati umetniško ozadje Grace Jones, bi se morali osredotočiti na pojem, ki ga pionir sodobne elektronske glasbe Brian Eno uporablja kot kontrast geniju – »scenius«. Po Enovem gre za »inteligenco celote«, kulturo kot rezultat »ekologije idej«, torej produkt kultiviranega, plodovitega okolja, ne pa le nenavadno nadarjenih posameznikov. In glasba Grace Jones je bila vseeno amalgam najbolj večjih piscev (David Bowie, Iggy Pop, Brian Ferry, Sting) in glasbenikov (Sly and Robbie, Mikey Chung, Wally Badarou)

tistega časa, njena ikonična podoba pa v veliki meri zasluga slovitega francoskega oblikovalca, ilustratorja in fotografa Jean-Paula Gouda. Tisto, v čemer je pevka najbolj zaznamovala naslednjih nekaj desetletij, je tako predvsem ideja interdisciplinarnega pop-umetnika, ki iz različnih elementov popularne kulture oblikuje novo celoto: gre za pot, ki jo je že deset let pred Jonesovo začrtal David Bowie in še danes, v dobrem in slabem, dobiva nove razsežnosti.

A Sophie Fiennes ne zanima zgodovina, temveč karakter, predvsem pa se zaveda, da lahko interpretacija in razlaga segata le do neke meje; dokumentarec nikoli ni *vérité* v pravem pomenu besede, torej *resnica* – s trenutkom svojega spočetja postane vodena, pristranska zgodba, in le poetika jo lahko pripelje še dlje od dejstev. Tako je tudi Jean-Paul Goude v eno izmed najmočnejših scen filma umeščen nevsiljivo, ne toliko kot legendarni oblikovalec, temveč kot pevkini bivši partner. Kar bi sprva lahko imeli za le še enega izmed mnogih pogovorov v filmu, se izkaže za skoraj neopazno mojstrski prizor, ki film popelje proti čudovito zaokroženemu epilogu. Čeprav režiserka nikoli ne poskuša stilistično parirati Grace Jones, njen lastni izraz kljub dokumentaristični podrejenosti valovi skozi ves film. Navidezno ohlapna režija je v resnici premišljeno sestavljena in z odličnim tempiranjem prepletanja DIY realizma ter meditativnih pejzažev dobro odmeri svoje udarce. Tako na primer naturalistično zvočnost filma nenadoma pretrga prizor, v katerem Grace Jones pleše v klubu, gledalec pa sliši le nasičeno, trgajoče šumenje premočnega signala, ki se postopoma prelevi v posnetek iz studia, v katerem pulzira minimalni del ritem sekcije, dokler ne vidimo le še utripajoče rdeče luči iz naslova dokumentarca.

Bloodlight and bami za razliko od mnogih biografij ne gradi kulta, dekonstruira pa ga le do mere, kjer pokaže, da resnično zanimivi ljudje ostanejo zanimivi, tudi če razblinimo tančico skrivnosti, ki jih obdaja. V filmu le redko kdo spregovori o talentu ali zapuščini Grace Jones, arhivski posnetki, kontekst in pripovedovalec pa so popolnoma izpuščeni. Fiennesova ne čuti potrebe po vsiljevanju legendarnega statusa in pomembnosti; ne govori tistega, kar že vemo ali domnevamo in kar lahko – kot pravi režiserka sama – najdemo na Wikipediji. Prav tako ne parazitira na vzponih in padcih svoje portretiranke, čeprav bi bilo precej lahko posneti *underdogovski* kliše o dvanajstletni žrtvi nasilja, ki se pridruži izseljenim staršem v ZDA, povsem preveč izstopa v šoli in se nato prek manekenske kariere prelevi iz izobčenke v legendarno amazonko, zapeljivko in plenilko – igralko, katere filmske vloge bojevnic so le blede senca njene realnosti. A režiserka se raje osredotoči na človečnost in naslika portret, ki bi bil – kot vsak dober portret – zanimiv tudi, če bi bila Grace Jones povsem ne-relevantna umetnica. **E**